

Τελώνου και Φαρισαίου (Αρχή Τριωδίου)

/ [Επικαιρότητα](#)

Τριώδιο ονομάζεται το Λειτουργικό Βιβλίο της Εκκλησίας μας το οποίο περιλαμβάνει τους Ὕμνους των Κυριακῶν, ἀπο τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου μέχρι καὶ τὸ Μεγάλον Σάββατον πρὶν τὴν Τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως. Ονομάζεται ἔτσι διότι οἱ περισσότεροι Κανόνες τοῦ Ὁρθοῦ (πρωινὴ Ἀκολουθία) περιέχουν τρεῖς Ὠδὲς ἐνῶ συνήθως περιέχουν ἐννέα Ὠδὲς – τὴν 8ῃ καὶ τὴν 9ῃ πάντοτε, ὕστερα δὲ διαδοχικὰ μίαν ἀπὸ τῶν πέντε πρώτης.

Τὸ Τριώδιο τοποθετεῖται στὰ Ἀναλόγια τῶν Ναῶν μας στὸν Ἑσπερινὸ τοῦ Σαββάτου τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἀφοῦ πρῶτα ὁ Πρωτοψάλτης τὸ παραλάβει ἀπὸ τὴν Εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ἀσπασθεῖ. Ἔτσι ἀνοίγει τὸ Τριώδιο, περίοδος ἡ ὁποία διαιρεῖται σὲ τρεῖς μικρότερες, δηλ. Κυριακὴ Τελώνου καὶ Φαρισαίου μέχρι Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου, Καθαρὰ Δευτέρα μέχρι τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου καὶ Κυριακὴ τῶν Βαΐων τὸ βράδυ μέχρι τὸ Μεγάλον Σάββατον πρὶν τὴν Ἀνάστασιν. Παλαιότερα στὴν περίοδο τοῦ τριωδίου συμπεριλαμβάνονταν καὶ ἡ περίοδος ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα μέχρι τὴν Κυριακὴ τῶν ἁγίων πάντων. Ἀργότερα ὅμως οἱ ἱερὲς ἀκολουθίες τῆς περιόδου αὐτῆς περιελήφθησαν σὲ ἰδιαίτερο λειτουργικὸ βιβλίο τὸ «Πεντηκοστάριο».

Για τὴν διαμόρφωση τοῦ Τριωδίου, ὅπως τὸ ἔχει στὴ χρῆση τῆς σήμερα ἡ ἐκκλησία μας, ἐπαίξαν ρόλον ὅλες οἱ χριστιανικὲς γενεὲς ἀπὸ τὸν 5ο μέχρι τὸν 15ο αἰῶνα μ.Χ. (Τὸ πρῶτον ἐντύπον τοῦ Τριωδίου ἐξεδόθη τὸ 1522 μ.Χ. στὴν Βενετία). Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τῶν ἀσματικῶν ἀκολουθιῶν τῶν εορτῶν τοῦ ἁγίου

Γρηγορίου του Παλαμά (Β΄ Κυριακή των Νηστειών), του Οσίου Ιωάννου της Κλίμακος (Δ΄ Κυριακή των Νηστειών), κ.α. Αποδεικνύεται επίσης από την εισαγωγή του επιτάφιου θρήνου, εγκωμίων, δηλαδή που ψάλλονται στον Επιτάφιο, και από την εισαγωγή των συναξαρίων του Νικηφόρου Καλλίστου του Ξανθόπουλου. Στην διαμόρφωση των ασματικού κύκλου του τριωδίου συνέβαλαν επίσης και διάσημοι υμνογράφοι και μελωδοί της εκκλησίας μας, όπως ο Ρωμανός ο Μελωδός, (βλέπε 1 Οκτωβρίου) και ο Ιωάννης Δαμασκηνός (βλέπε 4 Δεκεμβρίου).

Το τριώδιο περισσότερο από όλα τα εκκλησιαστικά βιβλία που περιέχουν ιερές ακολουθίες οδηγεί τις ψυχές των πιστών τέκνων της ορθοδόξου εκκλησίας στην περισυλλογή και στην κατάνυξη. Για τον λόγο αυτό ονομάζεται και κατανυκτικό τριώδιο. Με τον κύκλο των εορτών του τριωδίου ανανεώνονται τα βιώματα της νηστείας, της εγκράτειας, της μετάνοιας, και της χαρμολύπης.

Οι Κυριακές του Τριωδίου είναι οι εξής:

1. Τελώνου και Φαρισαίου
2. Ασώτου
3. Απόκρεω
4. Τυροφάγου

Η πρώτη εβδομάδα, που τελειώνει την Κυριακή του Ασώτου, λέγεται και Προφωνή ή Προφωνέσιμη, επειδή παλιά προφωνούσαν, δηλαδή διαλαλούσαν ότι άρχιζαν οι αποκριές. Η εβδομάδα αυτή λέγεται και αμόλυτη ή απόλυτη, επειδή τότε οι ψυχές των πεθαμένων βγαίνουν στον Πάνω Κόσμο.

Η δεύτερη εβδομάδα λέγεται Κρεατινή ή της Κρεοφάγου ή Ολόκριγια, επειδή έτρωγαν κρέας και δεν νηστεύουν Τετάρτη και Παρασκευή. Η Κυριακή της εβδομάδας αυτής, η Κυριακή της Απόκρεω, ονομάστηκε έτσι γιατί ήταν η τελευταία μέρα της κρεοφαγίας (από + κρέας) όλης της περιόδου του Τριωδίου.

Η τρίτη εβδομάδα λέγεται Τυρινή ή της Τυροφάγου, επειδή έτρωγαν γαλακτοκομικά προϊόντα. Από τη Δευτέρα, μια εβδομάδα πριν την Καθαρή Δευτέρα, άρχιζε η αποχή από το κρέας και επιβαλλόταν η χρήση τυριού και γαλακτερών σαν ενδιάμεση άσκηση μεταξύ κρεοφαγίας και νηστείας.

Τελώνη και του Φαρισαίου

Η πρώτη Κυριακή του Τριωδίου είναι αφιερωμένη στην διδακτική παραβολή του Τελώνου και του Φαρισαίου, την οποία ο Κύριος διηγήθηκε, προκειμένου να διδάξει την αρετή της ταπεινώσεως και να στηλιτεύσει την έπαρση.

Ο ευαγγελιστής Λουκάς, με τρόπο λιτό, αλλά σαφέστατο, διέσωσε την παραβολή

αυτή ως εξής:

«Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ’ ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἔξουθενοῦντας τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὥς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ’ ἔτυπεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται». (Λουκ.18,10-14).

Ἡ τάξη των Φαρισαίων εκπροσωπούσε τὴν υποκρισίαν καὶ τὴν ἐγωιστικὴν αὐτάρκειαν καὶ ἐπαρση. Τα μέλη τῆς ἀπόλυτα ἀποκομμένα ἀπὸ τὴν υπόλοιπην ἰουδαϊκὴν κοινωνίαν, ἀποτελοῦσαν, λαθεμένα, τὸ μέτρο σύγκρισης τῆς εὐσέβειας καὶ τῆς ἠθικῆς γιὰ τοὺς Ἰουδαίους. Ἀντίθετα οἱ τελῶνες ἦταν ἡ προσωποποίηση τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἁμαρτωλότητος. Ὡς φοροεισπράκτορες τῶν κατακτητῶν Ῥωμαίων διέπρατταν ἀδικίες, κλοπές, ἐκβιασμούς, τοκογλυφίες καὶ ἄλλες εἰδεχθεῖς ἀνομίες καὶ γι’ αὐτὸ τοὺς μισοῦσε δικαιολογημένα ὁ λαός. Δύο ἀντίθετοι τύποι τῆς κοινωνίας, οἱ ὁποῖοι εκπροσωποῦσαν τὰς δύο αὐτὰς τάξεις, ἀνέβηκαν στο νὰ προσευχηθοῦν. Ὁ πρῶτος ὁ νομιζόμενος εὐσεβής, ἔχοντας τὴν αὐτάρκειαν τῆς δὴθεν εὐσέβειάς του ὡς δεδομένη, στάθηκε με ἐπαρση μπροστὰ στο Θεό καὶ ἄρχισε νὰ ἀπαριθμῇ τὰς ἀρετὰς του, οἱ ὁποῖες ἦταν πραγματικές. Τὶς ἐξέθετε προκλητικότατα εἰς τρόπον ὥστε ἀπαιτοῦσε ἀπὸ το Θεό νὰ τον ἐπιβραβεύσῃ γι’ αὐτὰς. Γιὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ το Θεό ἔκανε καὶ ἀήθη σύγκρισή του με ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἰδιαίτερα με τὸν συμπροσευχόμενόν του τελῶνη.

Ἀντίθετα ὁ ὄντως ἁμαρτωλὸς τελῶνης συναισθάνεται τὴν δεινὴν του κατάστασιν καὶ με συντριβὴ καὶ ταπείνωσιν ζητεῖ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ μετάνοιά του τον δικαιώνει μπροστὰ στο Θεό. Γίνεται δεκτὴ ἡ προσευχή του, σὲ ἀντίθεσιν με τὸν υποκριτὴν Φαρισαῖον, ὁ ὁποῖος ὅχι μόνον δὲν ἐγίνε δεκτὴ ἡ προσευχή του, ἀλλὰ σῶρευσε στὸν ἑαυτό του περισσότερο κρίμα, ἐξαιτίας τῆς ἐγωπάθειάς του.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας όρισαν να είναι αφιερωμένη η πρώτη Κυριακή του Τριωδίου στη διδακτική αυτή παραβολή του Κυρίου για να συνειδητοποιήσουν οι πιστοί πως η υπερηφάνεια είναι η αγιάτρευτη ρίζα του κακού στον άνθρωπο, η οποία τον κρατά μακριά από την αγιαστική χάρη του Θεού και πως η ταπείνωση είναι το σωτήριο αντίδοτο της καταστροφικής πορείας, που οδηγεί τον άνθρωπο η εγωπάθεια.

Κοντάκιον

Ήχος γ'. Ἡ Παρθένος σήμερον.

Στεναγμούς προσοίσωμεν, τελωνικούς τῷ Κυρίῳ, καὶ αὐτῷ προσπέσωμεν, ἁμαρτωλοὶ ὡς Δεσπότη· θέλει γὰρ τὴν σωτηρίαν πάντων ἀνθρώπων, ἄφεισιν παρέχει πᾶσι μετανοοῦσι· δι' ἡμᾶς γὰρ ἐσαρκώθη Θεὸς ὑπάρχων Πατρὶ συνάναρχος.

Ἅτερον Κοντάκιον

Ήχος δ'.

Φαρισαίου φύγωμεν ὑψηγορίαν, καὶ Τελώνου μάθωμεν, τὸ ταπεινὸν ἐν στεναγμοῖς, πρὸς τὸν Σωτῆρα κραυγάζοντες· Ἰλαθι μόνε ἡμῖν εὐδιάλλακτε.

Κάθισμα

Ήχος δ'. Ταχὺ προκατάλαβε.

Ταπείνωσις ὕψωσε, κατησχυμένον κακοῖς, Τελώνην στυγνάσαντα, καὶ τό, ἱλάσθητι, τῷ Κτίστη βοήσαντα· ἔπαρσις δὲ καθεῖλεν, ἀπὸ δικαιοσύνης, δέλαιον Φαρισαῖον, μεγαλορρημονοῦντα· ζηλώσωμεν διὸ τὰ καλὰ, κακῶν ἀπεχόμενοι.

Ὁ Οἶκος

Ἐαυτοὺς ἀδελφοὶ ἅπαντες ταπεινώσωμεν, στεναγμοῖς καὶ ὀδυρμοῖς τύψωμεν τὴν συνείδησιν, ἵνα ἐν τῇ κρίσει τότε τῇ αἰωνίᾳ, ἐκεῖ ὀφθῶμεν πιστοὶ ἀνεύθυνοι, τυχόντες ἀφέσεως· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ὄντως ἡ ἄνεσις, ἣν ἰδεῖν ἡμᾶς νῦν ἱκετεύωμεν, ἐκεῖ ὁδύνη ἀπέδρα λύπη καὶ οἱ ἐκ βάθους στεναγμοί, ἐν τῇ Ἐδὲμ τῇ θαυμαστῇ, ἧς ὁ Χριστὸς δημιουργός, Θεὸς ὑπάρχων Πατρὶ συνάναρχος.

Πηγή: www.saint.gr